

*novi svijet
uvijek je već stari
u drugačijem obliku.
ovaj drugi kojeg otkrivaš uvijek
je već onaj isti ponovno otkriven
Izbog toga neznatno preuređen.
nema načina da dosegneš
radikalno drugi, jer čim
ga dosegneš on istog trena
postaje dio tvog vlastitog.
upravo zato **cyberspace** je
diskurzivno uspostavljen kao
**novi ipak nepristupačan
kontinent.***

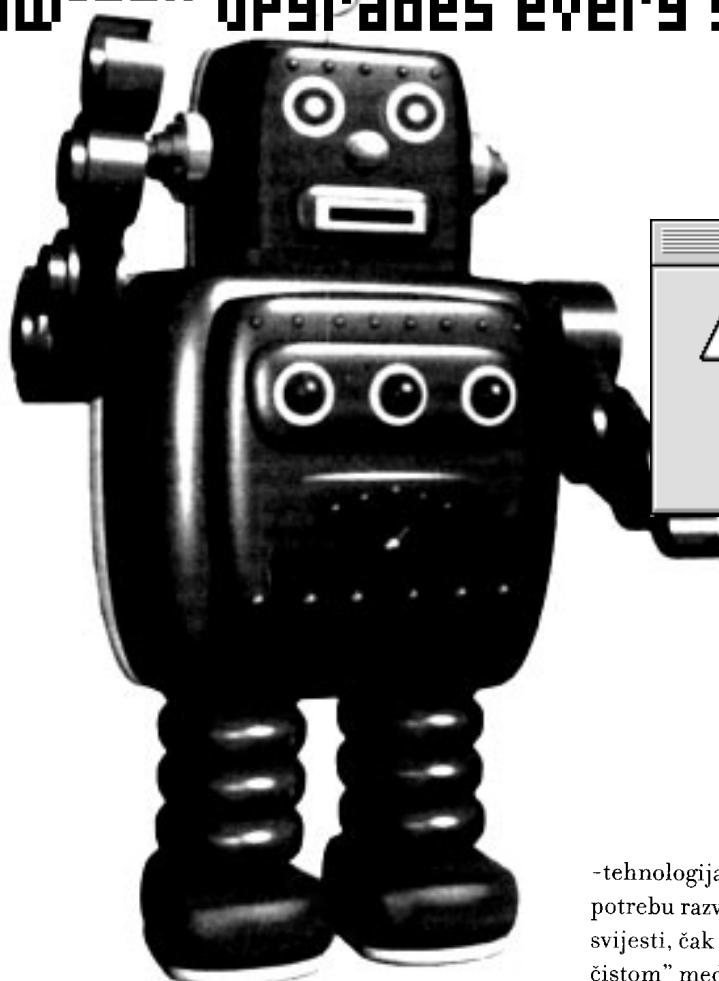
Re:cyclopedia

SEARCH:	06/100%		
ENTER:	LABINARY	DATE:	06/100%
	00000001	SOURCE:	http://www.labinary.org

LABinary

LOWTECH UPGRADeS EVERY YEAR, BUT WE DON'T HAVE TO PAY FOR IT

pišu: Marcell MARS
& Teodor CELAKOSKI
<marcell@labyrinth.org>
<teodor@labyrinth.org>
Digitalizacija
informacija naših dvaju
osnovnih perceptivnih
aparata: zvuka i slike, te
mogućnost njihovog
arhiviranja, uspostavila je
digitalni zapis na tvrdom disku
kao paradigmatski primjer
modernog odlagališta
[*landfill*], a Internet kao prvi
nemehanički, globalni
megastroj za proizvodnju i
recikliranje podataka kojima
nomadi digitalnog svijeta
imaju više manje slobodan
pristup. Analogija između
podataka i otpada nameće se u
kontekstu rastuće
hiperprodukcije jedne kulture
koja sebe sve više vidi kao
krajnju, post instancu u kojoj
se sabire sve dosadašnje. Ne
znamo da li je postojanje
odlagališta smeća nužno
potrebno za nastanak ekološke
svijesti, ili je ekosvijest
prethodila odlaganju, ali
življenje u svijetu mediji-

-technologija mnogima stvara
potrebu razvoja ekološke
svijesti, čak i u "ekološki
čistom" medijsko-
tehnološkom okruženju.

Kako za materijalni otpad,
tako i za svijet informacija i
svijet ideja, možemo ustvrditi
osnovne strategije rješavanja
pitanja otpada: optimalno
trošenje resursa, ponovna
upotreba [*reuse*], recikliranje
[*recycle*], uništavanje
paljenjem [*incineration*] i
jednostavno odlaganje
[*landfilling*]. Prema
učenjima ekoautoriteta *Friends
of the Earth* i *Greenpeace* prve tri
su "dobre" opcije, a paljenje i
odlaganje su "loše". Ustaljeno
mišljenje usudio se opovrgnuti
Matthew Leach, specijalist za
energetska pitanja, na *Centre
for Environmental Technology at
Imperial College*, London.
Leachove studije rješavanja
pitanja papirnog otpada su
pokazale da se uvezši u obzir
okolišne i ekonomski ciljeve i
troškove, paljenje pokazalo
kao bolja opcija od recikliranja
ili kako Leach izjavljuje: "Što
više cijeniš svoj okoliš, to bolje ćeš
metode paljenja otpada naći."

Naši visokotiražni mediji
kao da parodiraju svoje mjesto
u tezi **McLuhanove** analize da
se sadržaj medija sastoji od
prethodnih medija. Oni su

Neki high-tech umjetnički radovi kažu da je to revolucionarno. Ali morate kupiti
2000\$ vrijedan kompjuter samo da bi se uključili. Mi poduzimamo akciju. Što je
tvoj sljedeći korak? [obnovi] [opameti se]

ISEA Alert!

Some high-tech art says it's revolutionary.
But you have to buy a \$2000 computer just
to get involved. We're taking action.
What's your next step?

[Upgrade](#) [Get Smart](#)

SPALI ME

<http://www.newscientist.com/ns/971122/features.html>

Središnji interes Leachove studije je utvrditi ekonomski i okolišne
dobitke i gubitke za metode recikliranja i spaljivanja. Prosudba
iličiće vrijednosti nus-prodakata, kao što je struga proizvedena
tijekom spaljivanja, ali i skrivene štete za okoliš, tzv. externalities kao
što je CO₂, metan, CO, sumporni dioksid, dučični oksid. Dva su glavna
razloga po Leachu zašto je spaljivanje povoljnije za okolinu od
recikliranja. Prvi: recikliranje zahtjeva veliku količinu energije
(Aylesford pogon je npr., prošle godine potrošio 4000 tona teškog lož-
uja i 5700 milijuna megajoules plina, čak i s recikliranjem energije i
toplina na terenu) i stvara zagadnje, naročito pri prijevozu starog
papira u pogone za recikliranje. Na primjer, pogon za recikliranje u
Kentu dostavlja se 30000 kamiona starog papira godišnje iz cijele
Engleske, s godišnjim prijeđenim više od 4 milijuna kilometara. Prema
Leachovim proračunima, to bi emitiralo 5800 tona CO₂ godišnje. Drugi
razlog je izravna vrijednost energije proizvedene paljenjem jer većina
modernih pogona ima kotlove povezane s turbinama, te napajaju
dalekovode. Značajna se pokazuje i neizravna dobit za okoliš
proizašla iz nespaljivanja fosilnih goriva u konvencionalnim
elektranama na ugljen i plin. Spalionice lokalne uprave Edmonton u
sjevernom Londonu, npr., može proizvesti struje koliko i 20-
megawattna elektrana.

5% potrošnje električne
energije u poslovnom svijetu
pripada napajanju računala.
Kao odgovor na toliku
potrošnju računalna industrija
nudi novi procesor koji će, za
razliku od dosadašnjih,
reciklirati energiju svojom
reveribilnom logikom. Ipak
ni sve inovacije, pa ni
maksimalna minijaturizacija
pohrane podataka ne može
spriječiti prijeteće
preopterećenje, već samo
pridonosi njegovu pojačanju.
Ekološki odgovor sastoji se od
prevencije podataka
("Prevencija je bolja od
pohrane"). Samo strategija
recikliranja podataka –
kompostiranja informacija kao
gnojiva za svježe događaje i
pojave, kako bi se oni zauzvrat
mogli okretati oko kotača
povijesti – nudi neku nadu za
djelotvornu redukciju
predstojećeg nagomilavanja
podataka.^[1]

James Walkbank osnivač i
koordinator umjetničke grupe
Redundant Technology Initiative
ne prihvata zahtjeve
informatičkog tržišta. Na
zahtjeve radi [*work*], potroši
[*consume*], on odgovara:
stvaraj [*create*] i komuniciraj
[*communicate*]. A stvarati i
komunicirati moguće je
recikliranjem stare
tehnologije i to vrlo efikasno.

ODLAGALIŠTE

<http://www.potatoland.org/landfill>

Želite se riješiti starih podataka? Svoje bitove i byte reciklirati?
Ukloniti smeće s desktop-a? Njujorški umjetnik Mark Napier vam
upravo to omogućuje: bacite svoje podatke u virtualno smeće. Njegov
net art projekt "Odlagalište" jedna je online kompostana u kojoj
možete promatrati raspadanje različitih slojeva digitalnog smeća.
Projekt karakteriziraju odsustve pojedinačne umjetničke
intervencije, a umjesto autora imamo suradnju korisnika koji
interaktivno sudjeluju u stvaranju nikad završenog djela.

01) Uljez se ubacuje nasilu, iznenada i lukavstvom, u svakom slučaju to čini bez prava i ne čekajući dopuštenje. U svakom stranu mora biti nešto od uljeza, jer inače ne bi bio stranac. Ako ovaj već ima pravo pristupa i boravka, ako je očekivan i primljen tako da ništa od njega nije ostalo izvan očekivanog ili prihvaćenog, onda on nije uljez, ali tim više nije ni stranac. No niti je logički prihvatljivo niti etički dopustivo da se isključi trag upada u dolasku stranca. Jednom kada je tu, ostane li stranac, dok god to jest, umjesto da se napravo "odomači", njegov dolazak i dalje traje: on nastavlja da dolazi, a taj dolazak ne prestaje da bude na izjedan način upadanje u naš prostor: a to znači da bude bez prava i bez bliskosti, bez naviknutosti, nego naprotiv ostaje smetnja, nešto što smeta našoj prisnosti. Upravo je to ono što bi trebalo misliti, pa dakle i upražnjavati: inače je stranost stranca odagnana prije nego što je i prekoračio prag, više o njoj nije riječ. Primiti stranca treba upravo da znači iskusiti njegov upad.

• Jean-Luc Nancy, *Uljez*

02) Terminu "život" trebalo bi svakako posvetiti genealoško istraživanje. Ono što već unaprijed možemo kazati jest da se ne radi o medicinsko-znanstvenome pojmu, već o filozofsko-političko-teološkom konceptu, a s obzirom na to mnoge će kategorije naše filozofske tradicije trebati reformulirati.

U toj novoj dimenziji ne samo da je besmisleno razlikovati organski od animalnog života, već i biološki od

kontemplativnog, puki život od života duha. Životu kao kontemplaciji

bez spoznaje odgovarat će tu i tamo mišljenje oslobođeno svakog kognitivnog i intencionalnog karaktera. Radi se o tome da se *theoria i kontemplativni život*, koje je filozofska tradicija stoljećima smatrala svojim najvišim ciljem, postave na novu **ravan imanencije**, na kojoj pak ni politička filozofija, a ni epistemologija ne može opstati u svojem sadašnjem obliku, zadržavajući dosadašnje razlikovanje spram ontologije.

• Giorgio Agamben, *L'immanenza assoluta*

<http://mama.mi2.hr/radioactive/past>

e-mail:pastforward@mi2.hr

PAST FORWARD >>||

03) PAST FORWARD modul je teorije unutar net.radija *radio.active* koji djeluje u centru net.kulture "mama". Program PAST FORWARDa strukturiran je u četiri segmenta:

A • *life_sciences* je mapa koja se bavi konstrukcijama života i racionalnosti te njihovom povezanošću s digitalnom kulturom.

B • osobnosti teoretičara rekonstruiramo u mapi *theory_chart*. Pokušaj odgovora na pitanje: kako živi suvremena teorija?

The past went that-a-way. When faced with a totally new situation, we tend always to attach ourselves to the objects, to the flavor of the most recent past.

C • mapa *hey boys, hey girls!* ispituje različite emancipacijske pokrete i pripadajuću teoriju.

D • *manipulation & transformation* bavi se umjetnostima s posebnim naglaskom na manipulacijskim strategijama.

We look at the present through a rear-view mirror. We march backwards into the future. Suburbia lives imaginatively in Bonanza-land.

Do ljetne pauze PAST FORWARD radi postmarksističke intervencije, dok je strukturirani program predviđen od jeseni. Sastanci su nedjeljom navečer, a pristup je slobodan.

04) Kako misliti kada je filozofija izgubila svoje vrijeme, pa je razlikovanje teorije na

tradicionalnu i kritičku izgubilo svoju distinkтивnu operabilnost?

Kako misliti u uvjetima globalnog

kapitalističkog sistema

i internacionalne podjele rada? **Kako misliti** kada mišljenje

postaje odlika i ostalih životnih oblika, napose informacijskih sustava?

Ta i slična pitanja odredila su nas pri započinjanju s projektom PAST FORWARD. Želja nam je da *kolektivnom teoretskom aktivnošću* promoviramo recentnu teoriju, **reflektirajući** ponajprije

kontingentne uvjete produkcije same teorije. Koristeći s druge strane *nove medije*,

cilj nam je uspostaviti internacionalnu suradnju i razmjenu. **Izgubljenost filozofije u vremenu** i njezina možebitna ideologičnost ne znači nužno da je filozofija jedna od priča, jer još mnogo radikalnije suvremena misao teži da bude *science fiction* [Deleuze].

To je pak prostor mogućnosti čija je formula melvilovska:

I prefer not to.

- SIGRID WEIGEL -

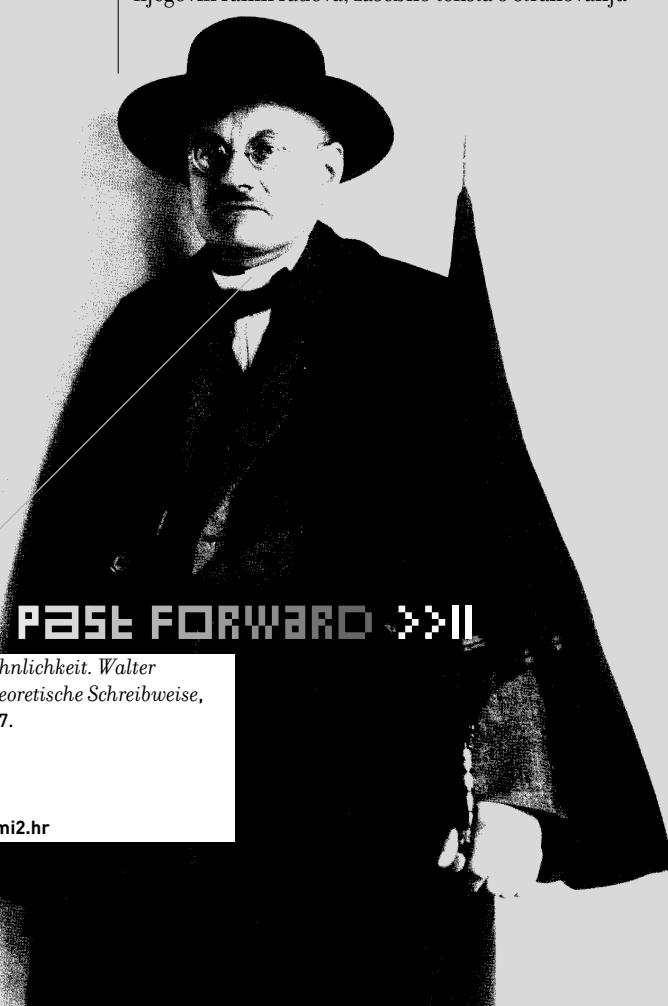
Začuđenost i jeza u filozofskom diskursu

>> 'Trauma' je u međuvremenu ostao jedan od najznačajnijih, a istodobno i najviše višezačnih pojmlja u teoriji i kulturi budući da se u njemu sreću refleksije različitih disciplina, diskursa i umjetnosti. Pored literarnih, dokumentarističkih i filmskih produkcija, pored arhitekture, spomeničke i izložbene umjetnosti tu su i debate unutar psihoterapije i psihoanalize, historiografije, literarne teorije, povijesti umjetnosti i filozofije. Ono što se pritom veže uz pojam traume seže od kliničkih fenomena, na koje se referira u kontekstu pojedinačnih slučajeva, preko polja transgeneracijskog traumatiziranja kao specifičnog oblika kontinuiranog efekta nacionalsocijalizma i kulturnog toposa, koji takoreći pogda čitavu kulturu nakon 1945. godine, pa sve do kriptograma kao retoričke figure. Pritom fenomenologija i teorija traume osciliraju upravo između onih polova koji se već mogu pronaći u instaliranju 'traume' u genezi frojдовskih spisa: između traumatskog *događaja* i traume kao figure doživljaja koji nije integriran u svijest, a koji -uvijek naknadno i pomaknuto - 'govori' u simptomima, a da ga se 'kao takvog' ne može rekonstruirati. Pojam traume je tako nakon *shoah* dugo vremena - posebno u literarnoj kritici - nadomeštao topos 'neizgovorivog', odnosno 'nekazivog' koji se

petrificirao kao patetična formula, pa se na njegovoj poledini mogla razviti obimna literatura i produkcija metafora.

Ako su kašnjenje i naknadnost inherentni značenju traume, tada je trauma kao topos 'mišljenja nakon Auschwitza' ili kao figura procijepa, koja pokreće trag beskonačnog razmještanja sa ciljem da se upiše i nastavi u drukčjoj signifikaciji u mišljenju, jednako tako centralna i za suvremeniji filozofski diskurs. To za filozofiju, čije izvorište prema vlastitu konstitutivnom mitu čini začuđenost, znači da na mjesto začuđenosti tendencijalno stupa jeza koja time postaje inicijalna točka suvremenog filozofiranja. Drukčije rečeno, jeza je upala u filozofiju.

Walter Benjamin koji se u svojoj 'pretpovijesti moderne' [posebno u radu o *Baudelaireu*] javlja kao teoretičar šoka - slijedeći tragove koji sežu sve do njegovih ranih radova, zasebno teksta o strahovanju -

iz Entstellte Ähnlichkeit. Walter Benjamins theoretische Schreibweise, Frankfurt 1997.

preveo: zoe@mi2.hr

već 1940. godine svojom refleksijom i teksturom povjesno-teoretskih teza prati tu konstelaciju. U dispozitivu pitanja u koji specifični odnos stupaju začuđenost i jeza nakon iskustva nacizma Benjaminov se tekst čita kao pismo koje jezi filozofije daje teoretski oblik. To jest, njegove teze 'O pojmu povijesti' reflektiraju nužne teoretske konzervacije koje proistječu iz situacije traumatizirane filozofije.

Utoliko se povjesno-teoretske teze ubrajaju u one Benjaminove 'druge tekstove' koji nude prikladnije puteve razmatranju mogućnosti interpretiranja 'konačnog rješenja' i granica njegove reprezentacije nego što to čini esej *Ka kritici sile* kojemu je Derrida posvetio knjigu *Sila zakona, mistički temelj autoriteta*. Iako Derrida u *post scriptumu* svoje knjige radi analizu 'logike nacizma' iz perspektive tumačenja upravo Benjaminova eseja o sili (iz 1921), može se reći da je Benjamin sam kasnije nadopisao i razvio temeljne teoretske postavke i koncepte tog svog teksta. Posebno je Benjaminova rana jezička teorija na kojoj se temelji esej o sili (a Derrida je odviše shematski tumači kao alternativu ime/znak), u konfrontaciji s fenomenima moderne i vis-vis nastupajućeg nacizma, postajala sve složenija i komplikiranija. Prije svega predstava kompromisa, koju Benjamin 1921. g. razmatra u polju političke institucionalne sile, a Derrida na kraju svoje knjige prenosi na "dva heterogena reda" jezika, ne da se pomiriti s Benjaminovim kasnjim teoretiziranjem jezika. Nasuprot tome u njegovim razmišljanjima i teksturi sve više maha uzimaju konstelacije neistodobnosti i nesumjerljivosti, 'divergentne zgodne' izvanrednog stanja i granične situacije. A izgleda da se upravo problemi eksplikabilnosti i reprezentacije u vremenu nakon *shoah*, koji se ponajprije javljaju kao konflikti pojmlja 'svjedočenje' i 'historiziranje' te 'singularnost' i 'normaliziranje', ne mogu razriješiti u obliku kompromisa, već možda u uvijek novom pokušaju refleksije momenata koji se u kontroverznim perspektivama međusobno isključuju.

Benjaminova napomena o začuđenosti s obzirom na recentna događanja iz teza *O pojmu povijesti* koje je on zapisa 1940. godine - malo prije neuspjela bijega i smrti - pripadaju bez sumnje među najcitanije retke njegovih spisa: "Čuđenje, da su stvari koje nam se događaju u dvadesetom stoljeću 'još uvijek' moguće, nije filozofska."

Često se taj stav navodi da se naglaši normalnost i svakidašnjost nasilja, uništavanja i eksterminacije u našem dobu, čime se okreću leda poziciji začuđenosti i

zgroženosti, jer se fenomenalno raznoliki *man made disaster* želi uboličiti u logiku historijskog razvoja, koji se pak, unatoč različitim pozicijama, uvijek poima u negativno konotiranim konceptima. Time se negativni tok povijesti ili katastrofa uzdiže u rang norme, čime se Benjaminova kritika pojma napretka transformira u negativnu teologiju povijesti. No pri pomnijem se čitanju njegova stavka o začuđenosti otkriva da Benjamin nema ništa protiv čuđenja kao takvoga, već da on odbacuje njegov filozofski status. Dvije su riječi naglašene: 'još uvijek' navodnicima poprima karakter citiranog općeg mjesta, *on-dit*, koje ukazuje na toj specifičnoj začuđenosti (čuđenju o još-uvijek-mogućem) temeljnu, znači implicitnu "predstavu napretka". A *nije* u kurzivu naglašava negaciju filozofskog statusa te začuđenosti. Ne radi se dakle o tome da se ovdje naprsto odbacuje čuđenje, već ono postaje uvjet mogućnosti jedine moguće spoznaje. Nastavak tog osmog stavka iz *O pojmu povijesti* to naznačuje: "Ona (začuđenost, op. autorice) ne стоји на почетku neke spoznaje, osim možda one da predstava o povijesti iz koje potječe nije održiva."

Ukoliko začuđenost tu стоји na mogućem *početku* spoznaje o neodrživosti one predstave o povijesti iz koje potječe, istodobno ona markira *kraj* te iste predstave. Time se začuđenost karakterizira kao *granični slučaj*: određena kao ne-filozofska ona označava cezuru spram pojma povijesti koji suvremena događanja mjeri progresivnim tokom povijesti te ih stoga drži neadekvatnim, odnosno zaostalim, a kao začuđenost s onu stranu filozofske strane ona istodobno biva uvjetom mogućnosti jedne drukčije vrste spoznaje. To jest, začuđenost se ne situira ni unutar, a ni izvan filozofije, već ona markira granicu filozofije koja iziskuje jednu drukčiju vrstu spoznaje.

"Čuđenje, da su stvari koje nam se događaju u dvadesetom stoljeću 'još uvijek' moguće, nije filozofska."

Bauk još uvijek kruži - povikao bi netko reagirajući na činjenicu kako će nakon istaknutog "katoličkog" ljevičara **Terryja Eagletona** Zagreb uskoro pohoditi i doajen američke marksističke misli te izumitelj postmoderne terminologije **Fredric Jameson**. Kako je dотični i inozemstvu cijenjen i priznato ime te je osim toga u protekla dva desetljeća postao neka vrst referentne točke svih ideologiskih i postmarksističkih analiza postmodernog stanja, bit će to prigoda da se iskusni majstor na licu mjesta upozna s tragičnim posljedicama kulturne logike kasnog kapitalizma u Hrvata i da nakon toga možda ponudi svoje viđenje, odnosno *čitanje* Hrvatske u ideologiskom ključu. Osim toga, bit će to i prava prilika da domaće slušateljstvo, koje poznate filozofske *face* nije vidjelo u živo već godinama, posluša jedno, sasvim sigurno, zanimljivo predavanje. S obzirom da se trenutno pregovara i o gostovanju **Richarda Rortya**, zli jezici bi desetljetno ignoriranje intelektualne elite pripisali ondašnjoj stranci na vlasti, zbog čije politike prozvani bjelosvjetski ljevičari nisu željeli ili mogli dolaziti. Dakako da stvari nisu toliko crne, niti je **Račanova** ekipa posredni uzrok ovih ili budućih gostovanja, ali je činjenica da se stvari bar u jednom pogledu kreću nabolje.

Od svoje prve knjige o **Sartreu** (*The Origins of a Style*) pa sve do posljednje (*The Cultural Turn*) proteklo je gotovo četiri desetljeća, a Jameson je u svojim tezama, kulturološkim razmatranjima te analizama i dalje transparentan, do kraja dorečen i prilično jednoznačan, usprkos ponekad neinventivnom konzervativizmu i čestim ponavljanjima. Radi se o misliocu koji svoje stavove ne brusi filigranski precizno (poput **Conradove** proze

vjerojatno najpoznatiju knjigu *Postmodernism, or The Cultural Logic of Late Capitalism* (1991. g. izvorni esej objavljen u *New Left Review* 1984. g.) ovdje ćemo se ipak pozabaviti nekim manje poznatim djelima, konkretnije trima knjigama koje, svaka na svoj način, predstavljaju Jamesonov opus kao sintezu ideoološke kritike (*The Political Unconscious*, 1981), ekstenzivne analize medijskih fenomena (*The Geopolitical Aesthetic*, 1992) i kulturološkog pristupa bez filozofskog instrumentarija u pozadini (*The Seeds of Time*, 1994).

Političko nesvesno već u podnaslovu određuje temu - to je pripovijedanje kao društveno-simbolični čin. Analizirajući **Balzacove**, **Gissingove** i **Conradove** tekstove pod vidom marksistički usmjerene ideoološke analize, Jameson pokušava dokazati kako su umjetnička djela primarno skup psiholoških, estetskih i ideooloških naslaga, te ih u tom smislu možemo interpretirati i razumjeti tek ako ih sagledamo i promotrimo u širem horizontu društvenih zbijanja. Ono politički nesvesno, koje je nužno upisano u takve tekstove, čini roman ili pripovijetku dvosmislenim i nedokučivim, stoga jedina ispravna analiza nije ona koja nam otkriva što tekst kazuje, već ono što tekst prešuće ili ne govori jasno. Društveno nesvesno je zbroj svih pogleda na svijet u nekoj određenoj epohi i bitno je određen specifičnim društvenim horizontom i klasnim interesom - u tom smislu je npr. Balzacova "strategija pripovijedanja" buržoaska. Kako sam kaže u predgovoru, Jamesonov je pristup ovoj ideoološkoj analizi hegelovski, no u dalnjem izvodu on povremeno koketira s Lacanovim pojmovnikom kao i s postkolonijalnom kritikom čije će vrijeme tek doći u 90.-ima. S jedne strane, skriveni podtekst je posljedica upisivanja onog historijskog, a tek onda

matrice postmoderne, prostor i vrijeme iskršavaju kao dvije ključne sastavnice bez kojih je ova problematika naprosto nemoguća. Osuđeni na vječni prezent, u razdoblju nakon nastanka decentriranog subjekta i raspada označiteljskog lanca, one poznate kantovske kategorije prostora i vremena ostaju jedina točka distinkcije moderniteta (temporalan, dinamičan, napredan) i postmoderne (prostornost, sveprisutnost, raspršenost). Rješenje je elegantno nađeno u globalnoj spoznajnoj kartografiji (cognitive mapping) koja bi kao "pedagoška politička kultura", prihvajući reprezentacijsku dijalektiku, postala utopijski model svake moguće političke forme postmodernizma.

Postmoderna je istovremeno i estetički i politički problem - svaka pozicija spram postmodernizma u kulturi "jest implicitno ili eksplicitno politički stav prema prirodi današnjeg multinacionalnog kapitalizma". No u čemu je zapravo štos? Kapitalizam nije samo najdinamičniji društveni sistem koji se ikada pojavio u povijesti čovječanstva (kako tvrdi **Marx**), prvi istinski način globalne proizvodnje i komunikacije, već on osloboda i beskrajnu želju, stvarajući libidinalnu ekonomiju (Lyotard). Problem nije u tome, kako primjećuje Eagleton, postojanje želje, već činjenica da ona ne cirkulira dovoljno slobodno. Imperativ za uživanjem (Lacan/**Žižek**), koji u obliku naredbe stoji poput strašila uperenog u masovnu kulturu, nije tek psihoanalitička prtljaga Deleuzovog shizoidnog subjekta, već je ključno mjesto za razumijevanje kapitalističke ideologije. Na presjecistu ideologije, filozofije, psihoanalize i politike nastao je Jamesonov opus sa svim svojim vrlinama i manama. A što se ljevice tiče, ne treba ni spominjati - ona je definitivno u modi.

Imperativ za uživanjem,
koji u obliku naredbe
stoji poput strašila
uperenog u masovnu
kulturu, nije tek
psihoanalitička prtljaga
Deleuzovog shizoidnog
subjekta, već je ključno
mjesto za razumijevanje
kapitalističke
ideologije.

Fredric Jameson

koju analizira), nema onu nametljivu dozu ironije i pomalo zlobne iskričavosti (poput Eagletona) niti je zamoran i *nervoza* pisac (poput **Baudrillarda** ili **Adorna** o kojem je napisao vrlo pohvalnu knjigu). Međutim, Jameson ima zadržavajuću sposobnost distanciranja važnog od nevažnog, umijeće apotekarskog vaganja argumenata pri čemu se iskorištava sve ono što je moguće izvagati, analizirati i razdijeliti; njegovi su tekstovi u punom smislu riječi čitljivo i lako probavljivo štivo, neopterećeno vulgarno-ideoološkim zastranjenjima ili hermetičnim, samodopadljivim diskursom (poput **Lacana** ili **Deleuzea**). To ipak ne znači da se radi o provokativnom i filozofski avangardnom autoru - shema koju Jameson slijedi zapravo je model kulturološke analize ispresijecan s pomnim čitanjem književnih tekstova, analiziranjem filmova, arhitekture i suvremene umjetnosti, pri čemu je pozadina dominantno marksistička. Takvu bismo pozadinu ukratko mogli ovako opisati: postmodernizam nije ni periodizacijski koncept ni kulturalna kategorija diferencijacije spram modernizma, čak ni globalna nova epoha koja bi značila definitivni raskid s prošlošću, već je to korelacija novonastalih kulturnih fenomena s novonastalim ekonomskim poretkom, tj. multinacionalnim kapitalizmom. Ovakvo je političko čitanje fenomena postmoderne tek naizgled alternativni pogled na samu stvar, no uistinu ono ni po čemu ne prekoračuje granicu trendovskog "dobrog ukusa" - teza je ne samo probavljiva, već i iznimno uvjerljiva i argumentirana. Upravo takav *ideoološki link* nedostaje autorima poput Baudrillarda (skretanje pozornosti na problem prezentacije), **Lyotarda** (koji je zapravo komplementaran Jamesonu) ili **Burgharta Schmidta**, da spomenemo samo najpoznatije teoretičare postmoderne. O autorima poput **Balibara** ili **Laclaua** trebalo bi govoriti na sasvim drugoj argumentacijskoj razini. Što se Jamesona tiče, on problematici postmoderne ne prilazi okolišajući kao mačak oko vruće kaše, već pristupa problemu sa stražnje, ideoološke strane, pri čemu nepogrešivo pogoda pravu rupu.

S obzirom na opsežnu, popularnu, citiranu i

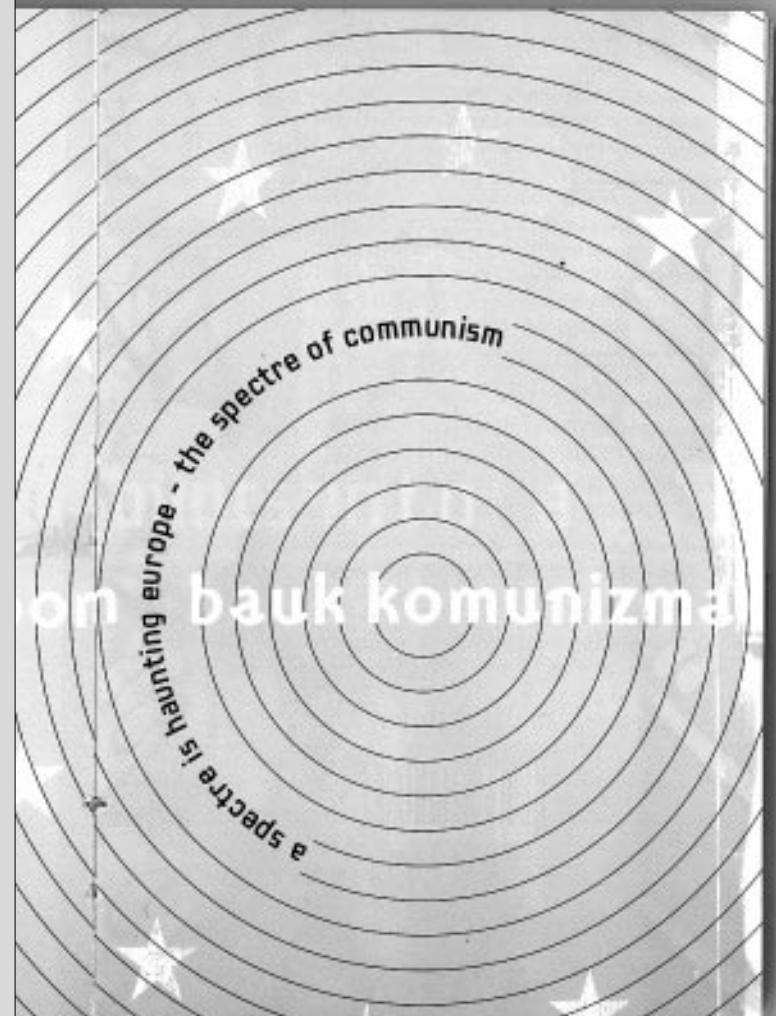
specifičnog književnog postupka - s obzirom da nam je povijest dostupna tek po svojim učincima, tj. tragovima koje ostavlja u književnom tekstu, analiza npr. Balzacova romana tako ne bi imala primarnu svrhu u smještanju teksta u svijest odredene epohе, već je njena namjera raskrinkavanje, prokazivanje ideoološke svijesti same. S druge strane, namjera je dokazati primat političke interpretacije književnih tekstova nad svima ostalima (psihoanalitička, strukturalistička, semiotička itd.); vjera u interpretaciju kao svojevrsna marksistička *hermeneutika raskrinkavanja* omogućava da se prestrukturiraju problematike ideologije, nesvesnog i želje izvrši u vidokrugu pripovijedanja kao centralne funkcije ljudskog uma. Sasvim dovoljno, znamo li da je tada diskvalificiranje svake moguće interpretacije bila pomodnost, odnosno stvar trenfa.

The Geopolitical Aesthetic: Cinema and Space in the World System (1992) na jednom mjestu okuplja Fredricova razmišljanja o filmu koji od sredine 70-ih promatra kao izvanredan primjer koji odslikava ono medijsko inficirano političkim. Ovdje sintagmu ideoološki ne treba uzimati kao orientacijsku kategoriju neke odredene ideologije, već je sam sustav proizvodnje (dakako i simboličke) i produkcije u svojoj srži obilježen politički nesvesnjim. Tako npr. u svojoj analizi **Antonionija** (modernizam), **De Palme** (postmodernizam) ili ruskih filmova toga razdoblja dolazi do zaključka da se stapanjem lokalnog političkog i globalnog filmskog konteksta djelo nužno smješta u sam epicentar distribucije globalne moći. Film je kao *najviše postmodernistička* umjetnost stoga u najvećoj mjeri inficiran geopolitičkim čimbenicima koji uvjetuju njegovu produkciju i recepciju. Uostalom, za njega svaka analiza nekog kulturološkog fenomena nužno počinje kao ekonomska analiza, pri čemu Jameson nije ni prvi ni posljednji koji polazi od upravo takvih premissa.

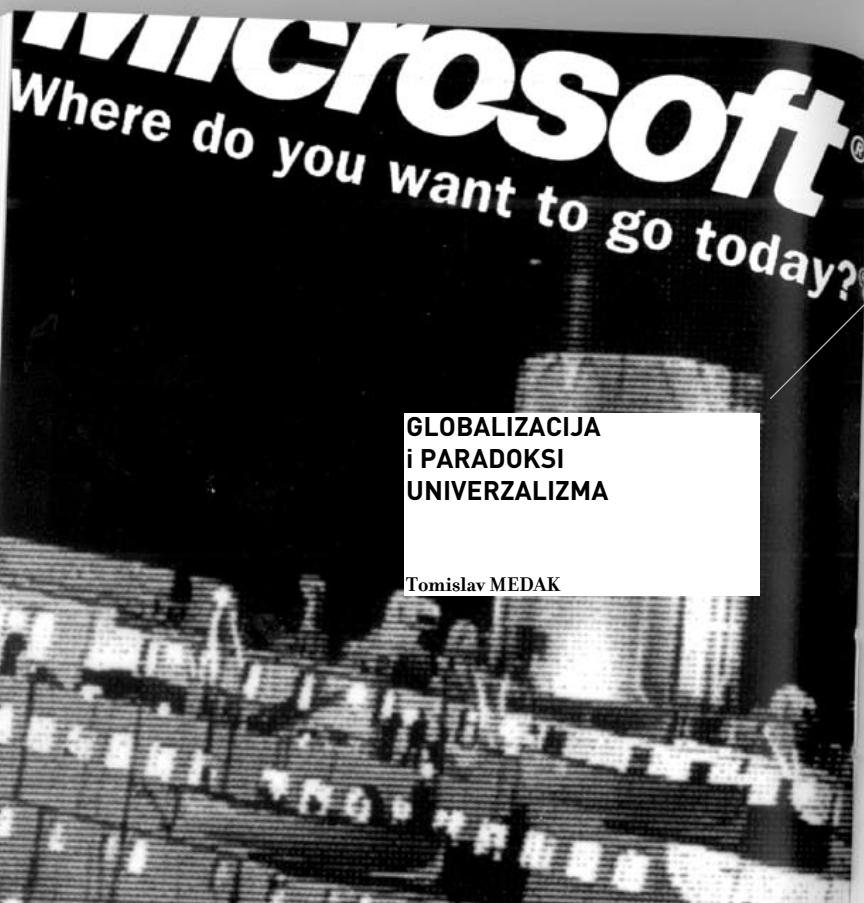
The Seeds of Time (1994) pokriva četiri temeljne antinomije postmoderne: vrijeme-prostor, subjekt-objekt, čovjek-prroda, koncept Utopije. Pod dojmom inicijalne teze o kartografiranju ideoološke

[UVOD U LIK & DJELO]

Tonči VALENTIĆ

A što se ljevice tiče, ne treba ni spominjati - ona je definitivno u modi.

XX Globalizacija je konjunkturna tema. Masivne svjetske činjenice širenja slobodnog tržišta, kolanja kapitala, migracije radnih snaga, razvoja znanosti i tehnologija, sveprisutnosti medija i komunikacijskih sredstava, ali istodobno i poremećaja koji se javljaju u okolišu, na tržistima radne snage, u socijalnim i političkim strukturama, u kulturnoj proizvodnji potakle su mnogobrojne svjetske forme, iznjedrile globalne sporazume, zaživjele u međunarodnim organizacijama. Očigledna je, dakle, potreba za pravnom i administrativnom regulacijom tih procesa.

No, još očiglednija je potreba za javnom raspravom o transformaciji političkih sustava u uvjetima globalizacije. Dvije okolnosti, naime, priječe brzi politički odgovor na globalne mijene. Prvo, opasnost da bi kapital multinacionalnih poduzeća i finansijskih institucija mogao pobjeći ili izostati prisiljava države na ekonomski i pravne prilagodbe koje mijenjaju funkciranje sustava, primjerice, socijalnog ili mirovinskog koji jamče očuvanje socijalnih odnosa. A na te promjene prisiljene su upravo zato da bi zadržavanjem ili privlačenjem kapitala osigurale sredstva za održanje tih sustava. Stoga, novo socijaldemokratsko geslo *prvo privrediti, a zatim preraspodijeliti* nije program, nego opis prinude pod kojom vlasti moraju djelovati. No prinuda na takva hitra tehnokratska rješenja često ne ostavlja prostora za dugotrajnije procese javnog političkog odlučivanja koje iziskuje takvo zadiranje u temelje društvenog ustroja. (Utoliko ne čudi da se zemlje s manjom autonomijom javnog političkog odlučivanja brže, a time i bolje, prilagođavaju zahtjevima globalizacije te time postaju čimbenici globalne ekonomske stabilnosti). Drugo, očigledan je izostanak globalne javnosti ili savezništva pojedinačnih javnosti koji bi uzmogli potaknuti rješavanje poremećaja koji nastaju uslijed procesa globalizacije. Indikativno je, tako, da u Europskoj zajednici, unatoč uznapredovaloj ekonomskoj i pravnoj integraciji te kulturnoj i povjesnoj bliskosti, zajednička politička kultura nije nego u povojima (primjerice za sada ne postoji europski *opinion making* medij). A ideju globalnog javnog odlučivanja dodatno ograničava i ta okolnost da mnogobrojne države uključene u globalizaciju nemaju razvijenu javnost, a neke i suzbijaju javno djelovanje.

KRIZA LEGITIMACIJE U GLOBALNOM KAPITALIZMU

Ta prinuda na prilagodljivost makroekonomskim mijenama koja ograničuje političku autonomiju i ta nemogućnost stvaranja globalizacijske politike na temelju nekakvog međunarodnog dogovora, dakle, jasan su indikator da je uređivanje procesa globalizacije za sada prepusteno međudržavnim i međunarodnim ekonomskim i administrativnim regulacijama. A time imamo situaciju, govorimo li Habermasovim rječnikom, u kojoj ti procesi dvostruko produbljuju krizu legitimacije demokratskih država u

kasnom kapitalizmu: prvo, unutar država procesi sistemskog integriranja, tj. ekonomija i administracija, dodatno smanjuju djelatno područje socijalne integracije, jer ih kapital multinacionalnih poduzeća i finansijskih institucija sili da se u stvaranju što povoljnije ulagačke klime natječu s drugim državama koje možda i nemaju obzira prema unutarnjoj političkoj autonomiji. Drugo, globalnu sistemsku integraciju kroz međunarodne trgovinske i monetarne institucije ne prate globalna socijalna integracija i političko odlučivanje o redistribuciji, što ima za posljedicu da, s jedne strane, trpe politički procesi unutar država i, s druge, dio svjetske populacije ostaje u cijelosti isključen iz globalizacije.

Razmotrimo pobliže neke od poremećaja koje globalizacija unosi u političke procese u liberalnim demokracijama. Étienne Balibar u svom je tekstu *Univerzali* (*La crainte des masses - Politique et philosophie avant et après Marx*, 1997, str. 422-423) ukazao na dva aspekta globalizacije: ona ekspanzionom prometa, kapitala i informacija povezuje čovječanstvo u svjetski prostor – paradoksalno ozbiljava utopiju o univerzalnom čovječanstvu. No istodobno tom kontrakcijom ekonomskog prostora u svjetsko tržište rada ona stvara i konkureniju pojedinca bez posredovanja državnih i društvenih institucija; paradočno uvedi prastanje univerzalne borbe svih protiv svemu, posredovanu svjetskim tržištem rada. Međutim, premda ta mundijalizacija objedinjuje svijet u jedan prostor, ona ne dokida grance. Naprotiv, ona sukladno svojoj dvojakosti premješta granicu između Sjevera i Juga, dijeleći svijet na velika tržišta i sjedišta kapitala, velika proizvodnjska središta te zemlje isključene iz globalne raspodjele, a granicu između isključenih i uključenih u pravo državljanstva, uslijed povećane imigracije i mobilnosti radne snage, pomiče prema razdvajanju većina i manjina unutar društva.

KRIZA SOCIJALNE DRŽAVE

No vratimo se svjetskom tržištu rada. Novi uvjeti rada dinamiziraju tradicionalna razgraničenja radno mjesto/dom, radno vrijeme/slobodno vrijeme, obrazovanje/radni vijek/mirovina. Okrugnjavanja poduzeća, racionaliziranja radnih mjesti, *outsourcing* i druge strukturne promjene u poslovanju, uvjetovane primatom *shareholder value* pred dugoročnim planiranjem razvoja, razbijaju jedinstvo radnog mesta, radnog vremena i radnog vijeka. Stoga se sve češće susreću tzv. paralelne biografije i radnici rade, bez određenog radnog vremena, istodobno na više radnih mesta, češće mijenjaju radna mesta, ali i struke, sami plaćaju doprinose itd. To nestajanje čvrstog profesionalnog i socijalnog okvira nudi pojedinцу sve manje izvjesnosti u vlastito blagostanje. Istodobno potreba za rasterećenjem kapitala od davanja, ali i potreba za sve boljom zdravstvenom zaštitom, za zbrinjavanjem sve većeg broja starijih i sl.,

Iščezava li politika u uvjetima globalizacije?

slabi i sustav socijalne zaštite. Stoga je država sve manje u stanju jamčiti socijalnu sigurnost svojim podanicima, a time i jamčiti stabilnost društvenih odnosa. Naime, ako je svojedobno prihvaćanje društvenog identiteta omogućavalo pojedincu da oblikuje te traži jednakata temeljna prava kao i svi drugi koji se mogu pozvati na pripadnost tom društву, u uvjetima globalizacije upravo je u društвima u kojima je pravo na socijalnu sigurnost univerzalno pravo neizvjesna društvena stabilnost.

Narušavanjem te sigurnosti kao jamca društvene stabilnosti narušava se ravnoteža temeljnog odnosa u ustrojstvu građanske države. Naime, univerzalna prava u njih imaju svoj kontingencki temelj u jednoj ili više zajedničkih odlika (državljanstvo, jezik, kultura, mjesto rođenja, religija i dr.) njenih državljana. Kontingencki temelj, Balibarovim riječima fiktivni temelj, jest onaj gdje prava ne ovise o zajedničkoj odlici, ali on je svejedno djelatan i emancipatorski temelj jer omogućuje da svaki zahtjeva jednakata prava za svakoga tko ima tu odliku. A upravo taj temelj u uvjetima narušene društvene stabilnosti u gradanskoj državi može prestati biti fiktivan i postati realan, opravдавajući Habermasovu strelju da bi se pojam građanstva mogao razotkriti kao "simbioza nacionalizma i republikanizma" (*Faktizität und Geltung*, 1992, str. 644) te izroditu u isključivost.

No, kako smo već napomenuli, globalizacijski procesi, uslijed pojačane imigracije i mobilnosti, premeštaju granicu razgraničenja prema van na osnovi građanske pripadnosti na razgraničenje prema unutra, a na osnovi pripadnosti manjin ili većini dominantnog koda kulturne proizvodnje političkih razlika. Stoga, model isključivosti u tim okolnostima više nije xenofobija, nego diskriminacija ili, kako to Balibar naziva, "kulturni rasizam" (vidi *Droit de cité - Culture et politique en démocratie*, 1998, str. 33). Taj rasizam se manifestira od pojedinaca kao mržnja prema manjinama, a od institucija kao kriminalizacija manjina. O takvim težnjama prema mobilizaciji protiv manjina najbolje svjedoči pojava tzv. nove desnice u Europi.

POLITIKA I GLOBALIZACIJA

Vratimo se sada pitanju iz podnaslova: iščezava li politika u uvjetima globalizacije? Ako su uvjeti globalizacije globalni ekonomski procesi bez istodobne političke integracije svijeta, izostavljanje dijela pauperiziranog svjetskog stanovništva iz sudjelovanja na svjetskom tržištu kapitala i rada, sužavanje autonomije političke javnosti u situaciji smanjene društvene sigurnosti, javljanje strukturnog nasilja prema manjinama i imigrantima, dakle, ako je politika na svjetskoj sceni, izuzev u interventnim situacijama, prepuštena samo regulaciji između suverenih država, a pri tome te suverene države gube prostor javne političke legitimacije kod kuće, onda je politika očigledno u uzmaku. Ali isto tako ostaje otvorena mogućnost da poremećaji koji nastaju iz krize političke legitimacije postanu prepreka nesmetanom razvoju globalne ekonomije.

Ta neizvjesnost odnosa između, vratimo li se još jednom na Balibarovo razlikovanje univerzala, realnog procesa globalizacije i procesa emancipacije temeljenog na fiktivnoj hegemoniji zajednice ne prijeći formulaciju preduvjeta za kojima pokušaju u globalnoj politici moraju nastojati – koliko to okolnosti dopuštaju – da ih ispunе žele li omogućiti svjetski poredak koji bi se povodio idealnim univerzalima slobode i jednakosti. Naprotiv, istaknuti ih valja barem tri. Prvo, pomoći zaostalim zemljama da se uključe u globalnu raspodjelu kapitala i rada. Drugo, priznavanje imigrantima univerzalno pravo na "slobodnu i čovjeka dostojnu egzistenciju" (Habermas). Treće, poticanje razvoja demokratskih procesa javnog odlučivanja. Dakako, stari zahtjevi, ali i dalje zahtjevi.

Pojava filma nije istisnula fotografiju, crno-bijela fotografija ne prestaje biti umjetnost, **Kraftwerk** još uvek zvuče sveže, zašto bi onda dvogodišnje računalo završilo na smetlištu. Koristiti najnoviju tehnologiju u umjetnosti znači reklamirati proizvod, koji je nužan za komunikaciju s umjetničkim djelom, a time i podržati trku koju nameće informatičko tržište. Pritchepica novim tehnologijama ima svoju cijenu, magičnu cifru 1000 dolara. 1000 dolara danas, a svakih par mjeseci novih nekoliko stotina, da ulovimo korak s budućnošću. Svakim danom za taj iznos može se dobiti više. Više boja, više animacija, više zvuka, više novih proizvoda koje možemo kupiti. Jezik kojim kreiramo sadržaje na Internetu postaje kompleksniji i skuplji. Prije samo nekoliko godina oni koji su tada imali pristupnicu bili su u ravnopravnim pozicijama za osvajanje medijskog prostora. Jezik (HTML) je bio jednostavan, jedinstven, a mogućnosti beskonačne. *Babilon.* Danas imamo puno jezika (HTML, DHTML, XML, Java Script, VB Script, Shockwave, JAVA...), svaki donosi profit i bori se za monopol, a mogućnosti su i dalje beskonačne. Pritchepica je skuplja. Stoga, "Ako netko od vas u publici nema viška računala koje bi nam mogao dati, razmislite, jer u iznenadjujuće kratkom vremenskom roku čete imati. Mi možemo čekati." (J. Walkbank na konferenciji *Art servers unlimited*, London, 1998.)

Koncepcija koja je implicitno sadržana u pojmu tehnološkog napretka samo je jedna od "velikih priča" Zapada u kojoj se napredak vidi kao linearna i sekularizirana povijest Spasa. Svrhovitost kretanja prema naprijed u kršćanstvu je zagarantirana determinizmom

PAPIR POSTAJE ELEKTRONIČKI

<http://www.newscientist.com/ns/19990515/papergoes.html>

DIGITALNA TINTA

http://www.wired.com/wired/archive/5.05/ff_digitalink.html

U Xerox Palo Alto istraživačkom centru (PARC) i MIT Media Labu timovi stručnjaka upustili su se u realizaciju projekata koji bi trebali zamjeniti tradicionalni ispis tintom na papir. "Elektronički papir" zadovoljava standarde na koje smo navikli pri ispisu na papir, da je ispis jasan, svijetao, prenosiv i čitak iz svih kutova, ali zbog svoje električne prirode daje i mogućnosti beskonačnog ponavljanja ispisa na istom mediju. Povezivanjem s kompjuterom postaje nositelj stotine knjiga na samo jednom arku, a umrežavanjem preko interneta isti arak postaje trajna dnevna novina ili fax mašina ako je spojen na telefonsku liniju. E ink kompanija već je skupila 15 milijuna dolara za financiranje tehnologije proizvodnje, a eksperimentalni elektronički reklamni pano već je postavljen u prodajnom odjelu u Bostonu.

objave. Zapadni svijet slobodnog tržišta preuzeo je logiku linearog napredovanja kao svoju legitimacijsku osnovu. Napredak je, tako, postao ideologija isplativosti i maksimalizacije profita.

Mehanizam djelovanja ovog ideologema u osnovi se sastoji u shvaćanju napretka ne kao procesa već prvenstveno kao samog cilja. Mi napredujemo, ali zapravo ne znamo kamo. Dvadeseto stoljeće je dokazalo (svojim velikim masakrima) da tehnološki napredak ne podrazumjeva nikakvo moralno napredovanje ili usavršavanje. Postindustrijsko društvo nam, s druge strane, svojom tendencijom relativiziranja "velikih priča" dozvoljava da sve dosadašnje priče konzumiramo po principu recikliranja. Poznati postmodernistički slogan "sve ide", "sve prolazi" je i slogan novih digitaliziranih medija koji svojim narastajućim kvantitativnim mogućnostima linearost povijesnog mogu sabiti, zgusnuti u trenutak sadašnjosti. Proizvodeći od svega poznatog samo materijal za nove moguće reciklaže novi mediji i tehnologije u sebi sadrže potencijal za dezideologiziranje napretka.

Nekadašnji političko-ideološki sadržaji mogli bi postati predmetom estetizacije, ispraznivši tako političku sfenu koja bi se onda ekologizirala i u sebe inkorporirala vrijednosti održivog razvoja (sram okolišnih resursa) i solidarnosti (sram ljudskih resursa).

TAKO ISPRĀZIJĒTIZ
POLITIČĀ SĒNU?

SI

Recycle Bin

[1] "Arhiv medija", Agentur Bilwet, Bastard biblioteka, 1998.

[2] "Burn Me", New Scientist, 22. studeni 1997.

<http://www.newscientist.com>

[3] "Paper goes electric", Bennett Daviss, New Scientist, 15. svibnja 1999.

<http://www.newscientist.com>

[4] "Digital Ink", Charles Platt, WIRED, 5.05., svibanj 1997.

<http://www.wired.com>

[5] "Reversible Logic", Jesse Freund, WIRED, 5.05., svibanj 1997.

<http://www.wired.com>

[6] "Lowtech manifesto", James Wallbank, RTI, The Next5Minutes konferencija, mart 1999, Amsterdam

<http://www.lowtech.org>

[7] "Information Technology A Dirty Industry", Malcolm Howard, Nettime, 08. kolovoza 1996.

<http://www.nettime.org>

[8] "Content Pollution", Jonathan Friendly, Nettime, 23. srpnja 1996.

<http://www.nettime.org>

[9] "Mark Napier's 'Landfill'", Tilman Baumgaertel, Nettime, 26. srpnja 1998.

<http://www.nettime.org>

[10] "Art servers unlimited", Manu Luksch & Armin Medosch, konferencija, 02.-04. srpnja 1998. London

<http://www.yourserver.co.uk/asu>

Lowtech manifesto

[Manifest Zastarjelih Tehnologija]

Lowtech predstavlja tehnologiju koja je jeftina ili besplatna.

Tehnologija napreduje tako brzo da danas možemo najslabije Pentiume i brze Macintosh-ove izvaditi iz smeća i osposobiti. Lowtech se obnavlja svake godine. Ali mi to ne moramo plaćati.

Lowtech uključuje hardware i software. Mi zastupamo freeware i jeftini software. Mi osobito zastupamo korištenje jeftinih "open source" operativnih sustava.

Visoka tehnologija ne podrazumijeva visoku kreativnost. Zapravo, ponekad ograničenja medija vode do najkreativnijih rješenja.

Važna je neovisnost. Ne zatvaraj svoju kreativnost u kutiju koju ne kontroliraš.

Važna je dostupnost. Ne ograničavaj svoju kreativnost formatima koje ne možemo vidjeti.

Umjetnička djela visoke tehnologije reklamiraju nove PC-e. Čak i kad nemaju tu namjeru. Umjetnička djela koja koriste novu, skupu tehnologiju ne mogu izbjegći svoje djelomično sudjelovanje u njenoj komercijalnoj promociji. Što god da je sadržaj online video poruke, jedan njen dio govori: "Hej, nije li vrijeme za "upgrade"?".

Oni koji brinu o smislu i kontekstu onoga što rade trebali bi to izbjegavati.

Mi smo skeptični oko potrošačkog ludila vezanog uz informatičku tehnologiju. Lowtech preispituje potrebu obnavljanja tehnologije svake dvije godine.

Mnogo ljudi kaže da su novi mediji revolucionarni. Oni kažu da je net anarhičan i subverzivan. Ali kako možete biti subverzivan u ekskluzivnom klubu sa članarinom od 1000 dolara?

Lowtech se suprotstavlja ekskluzivnosti. Lowtech je svima dostupna tehnologija.

Tekst je super za komuniciranje. Napiši što želiš reći. Jasno, jednostavno i neekskluzivno.

E-mail je još uvijek "killer app". Brza, jeftina globalna komunikacija za običnog građanina je u osnovi nešto novo.

HTML je dobar za mnogo više od web stranica. Sada možete kreirati sve vrste grafike pomoći "plain text editoru".

Koristi web za tekst i slike. Jednostavno je i brzo, i funkcionalira.

U RTI-u ne želimo da bilo tko Lowtech Manifesto vidi kao nešto uklesano u kamenu - hej, ovo je novi medij! Ako želiš sudjelovati u razvoju ovog teksta ili ga želiš komentirati, slobodno nas kontaktiraj.

<http://www.lowtech.org>

REVERZIBILNA LOGIKA

<http://www.wired.com/wired/archive/5.05/geek.html>

U 60-tima, IBM-ov istraživač Rolf Landauer otkrio je da proces brisanja bitova oslobađa malu količinu energije kao toplinu. To se dešava zbog toga jer tranzistori (dijelovi računalnog procesora) zaostali napon nakon logičke operacije moraju obrisati, da bi ponovno mogli funkcionalno proračunavati. Zaostali napon se odvodi uzemljnjem i na taj način se stvara toplina.

Reverzibilnu logiku pri dizajniranju tranzistora prvi je upotrijebio 1974. na Caltechu Ed Fredkin, istraživač fizike računala, a za razliku od irreverzibilnog logikom dizajniranih tranzistora, reverzibilni tranzistori zaostali napon vraćaju natrag u proces proračunavanja. Pri dizajniranju superkompjutera slijedeće generacije reverzibilna logika biti će nužnost, jer na početku 22. stoljeća, računalo vrijedno milijun dolara moglo bi imati 200 g i raditi 103 milijuna trilijuna trilijuna operacija u sekundi, a zagrijalo bi se na više od bilijun stupnjeva Fahrenhajta u sekundi. A to je stvarno vruće.

CAST

mama	cyber	art	society	technology
 <p>PROGRAM NET KULTURNOG CENTRA "MAMA" lipanj 2000.</p> <p>Nedjelja, 11.06. u 20h Mikael Stavostrand i Henrik Johansson - Švedski dvojac eksperimentalne elektronske glazbe</p> <p>06, 13, 20, 21, 27.06. u 19h Eko seminar Zelene akcije</p> <p>13, 19-24, 26-27.06. u 12h Konferencije za novinstvo Eurokaza</p> <p>Srijeda 14. 06. u 20h Promocija tematskog broja Književne smotre o cyber-kulturi</p> <p>Petak 23. 06. u 19h Centar za mirovne studije - promocija i dodjela diploma</p> <p>16, 17, 18, 26. 06. Što, kako i za koga - u povodu 150. godišnjice Komunističkog manifesta prezentacije i okrugli stol</p> <p>Utorak u 21h Borderline cinema - kult filmovi Željka Luketića</p> <p>Petak u 20h Wombat - Zvuk broda, ambijentalna elektronika</p> <p>Nedjeljom u 19h Past Forward teorijske radionice</p>	<p>INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO, HA ?!</p> <p>Industrijama zabave više nije zabavno. Gotovo svaka pojedina industrijia dobila je svoj "killer app" [ubojitu aplikaciju]: glazbenoj industriji dogodio se Napster, video industriji DeCSS, a broadcast industriji prijete svi streaming media programi koji mogu reemitirati bilo koji satelitski program bez mogućnosti kontrole od strane broadcastera. Borba je počela. Electronic Frontier Foundation, neprofitna organizacija koja se bori za prava slobode govora na Internetu, postavila je Martina Garbusa za vodećeg čovjeka u sudskom procesu i borbi hakerskog časopisa 2600 protiv MPAA [Motion Picture Association of America]. Slučaj je pokrenut nakon što je MPAA zatražila zabranu diskusije u časopisu 2600 o DeCSS-u, softveru koji je omogućio Linux zajednicu gledanje DVD ROM-ova, provalihši pritom nužno i DVD sigurnosnu zaštitu. MPAA sudski proganja ljudi kojih koriste, distribuiraju ili čak imaju linkove na stranice o DeCSS-u. Na pitanje: "Čime se vodite u prosudbi kada se prihvataće takvog slučaja?" u intervjuu za internet časopis FeedMag Martin Garbus odgovara: "Mislim da se odlučujete na osnovu značaja slučaja: koje su vrijednosti tu u igri? Koje društvene vrijednosti? Zašto je to vrijedno ulaganja vremena i energije? A čini mi se da se u ovom slučaju u osnovi radi o balansiranju vrijednosti iz Prvog amandmana - pravo na otvoreni Internet, pravo na slobodu govora, pravo na očuvanje pravednog korištenja softverom - i tvrdnji ljudi kao što su MPAA da dopuštanje pravednog korištenja samo omogućuje piratstvo i uništavanje njihove industrije. Mislim da je pitanje kako postići tu ravnotežu, šteteći umjetnike/izdavače koji imaju pravo biti plaćeni za posao koji čine, istodobno osiguravajući da drugi ljudi mogu koristiti ono što im odgovara. To je pokušaj balansiranja." Čitav intervju pogledajte na http://www.feedmag.com/reviews/master.html.</p>	<p>Manifesta^③</p> <p>Do You Suffer From A Borderline Syndrome?</p> <p>Treće izdanje evropskog biennala suvremene umjetnosti "Manifesta 3" održati će se u Ljubljani u produkciji Cankarjevog Doma od 23. lipnja do 24. rujna. Tokom tog perioda izlagati će oko šezdeset mladih umjetnika iz cijele Europe. Od samih početaka Manifesta je konceptualno zamišljena upravo kao prostor za mlade umjetnike koji su započeli svoju profesionalnu karijeru ali koji još nisu imali mogućnost šireg međunarodnog prezentiranja vlastitih radova. Manifesta osim događanja svake dvije godine ima i aspekt mrežnog povezivanja umjetnika i institucija. U načelu je nomadska, inkluzivna, a ne ekskluzivna, usmjerenja na suradnju teoretičara i umjetnika, nekompeticijska i neusmjerena na nagrade. Želi biti proces a ne produkt. Također želi iskoristiti prednosti najnovijih informacijskih i komunikacijskih tehnologija u izgradnji mreže kontakata i aktivnosti. Najčešći primjer fleksibilnosti je činjenica da za svaku pojedinu Manifestu tim kuratora radi na izgradnji novog koncepta zajedno s predstavnicima gradodomačina uspostavljajući tako blizak dijalog između specifičnik kulturno-umjetničkih situacija pojedine sredine i šireg konteksta suvremene umjetnosti. Prizma ovogodišnje Manifeste je BORDERLINE SYNDROME - ENERGIES OF DEFENCE. Na tu temu će se održati panel diskusija i konferencija na kojoj će pored mnogih drugih istaknutih teoretičara sudjelovati i Frederic Jameson. Propitati će se teme otvorenosti, identiteta, granica, globalizacije kako na disciplinarnoj tako i na socio-političkoj ravni.</p> <p>www.manifesta.org</p>	<p>HFCOKE</p> <p>For a cool planet, we need to put some heat on Coca-Cola. Sydney, 1. Lipnja, 2000. Greenpeace i Adbusters Media Foundation su početkom ovog mjeseca pokrenuli globalnu Internet kampanju pritiska na Coca Cola korporaciju. Glavni cilj kampanje je javnim pritiskom privoliti Coca Colu kao glavnog sponzora Olimpijskih igara u Sydneyu da sve svoje rashladne uređaje na igrama, njih oko 1700, koji se služe štetnom tehnologijom za okoliš zamjeni Greenfreez neštetnim uredajima. Jedan od fokusa kampanje je inzistiranje na poštovanju Načela globalne odgovornosti za okoliš na osnovi kojih je, između ostalog, Sydney i dobio organizaciju Olimpijade 2000. Načela su konkretizacija zamisli o prvim Zelenim Olimpijskim igrama, a isključuju korištenje tehnologija koje utječu na globalne klimatske promjene. S druge strane, budući je Coca Cola sa svojih 17 miliona rashladnih uređaja širom svijeta vjerojatno najveći svjetski komercijalni zagadivač HFC (hydrofluorocarbon) plinovima, uzročnicima globalnog zagrijavanja, kampanja je usmjerena i na zamjenu svih korporacijskih rashladnih uređaja do Olimpijade u Ateni 2004. Vizualni identitet kampanje se poigrava sa korporacijskim reklamnim sloganima i cijelim prezentacijskim imageom. Tako polarni medvjed inače prepoznatljivi korporacijski znak i asocijacija za svježtinu dotičnog napitka u Greenpeaceovoj kampanji postaje životinja osuđena na izumiranje upravo uslijede efekta globalnog zagrijavanja. Kampanja se zasniva na siteu s kojeg se može skinuti sve potrebno od posteru, bannera, stickera do e-razglednice za autonomne akcije pritiska na korporaciju.</p> <p>http://cokespotlight.org</p>	<p>GNUTELLA</p> <p>Noćna mračna glazbenih izdavača sad ugrožava Google, Yahoo, Altavistu</p> <p>Gnutella je tehnologija slična Napsteru, a karakterizira je razmijena fileova između client računala bez potrebe za centralnim serverom te nekoliko dodatnih featura. Za razliku od Napstera osim mp3-a mogu se razmijenjivati i bilo koji drugi fileovi, a kako nema centralnog servera (pa ni kompanije koju bi se tužilo) client računala se sama međusobno povezuju u mrežu. Tajni rad Nullsoft programera (Justin Frankel i Tom Pepper tvorci Winamp-a i Shoutcast tehnologije) je bio daleko od prioriteta kompanije jer je AOL u postupku spajanja sa Warnerom (član RIAA). Nakon što je Slashdot najavio prvu radnu verziju sustigao ih je "Slashdot effect", mediji su počeli pisati o Gnutelli, a AOL je trenutno sprječio daljnji razvoj software unutar nedavno otkupljenog Nullsofta (otkupljen za 70.000.000\$ od wunderkinda Justina Frankela). Kako je Gnutella pod GNU licencem (zahvaljujući predostrožnosti svojih tvoraca) daljni razvoj su preuzeли drugi programeri jer je dokumentacija "ispšena" sa cenzuriranog site-a. Neovisno o dalnjem razvoju Gnullsoftove Gnutelle korisnici definirane protokole razvilo se veliki broj klonova na većini platformi (pod GPL ili nekom drugom licencem). Gene Kan je sa nekolicinom programera/entuzijasta portao kod na više platformi, skupio informacije oko protokola i održao konzistentnost/kompatibilnost između različitih platformi. Razvijajući podršku za Gnutella kompatibilne verzije software-a razvio je novu tehnologiju pretraživanja Interneta koja je sa svojim konceptom revolucionarna (oslanjajući se na gnutella protokol) i radikalna u odnosu na postojeće pretraživače poput Altavistе ili Google-a. Dok klasični search engine-i indeksiraju statične stranice i rezultate čuvaju u svojim</p>

HFCoke
INTERNET ART & ACTIVISM
Ljubljana, Švedska, Švicarska, Francuska